Sociální zabezpečení rodičů při péči o děti

Abstrakt

Rigorózní práce „Sociální zabezpečení rodičů při péči o děti“ se zabývá tématem legislativního rámce současného práva sociálního zabezpečení, který má napomáhat rodičům efektivně sladit pracovní a osobní život v období rané péče o dítě (cca do tří let věku dítěte). Cílem práce je zhodnotit a analyzovat předpisy práva sociálního zabezpečení, jejich aplikaci a praktický dopad na rodiče pečující o děti. Práce se soustřeďuje především na sociální dávky peněžité pomoci v mateřství a rodičovského příspěvku, okrajově též na dávky porodného, otcovské a na ustanovení zákoníku práce týkající se ochrany rodiče-zaměstnance. V kontextu slaďování pracovního a osobního života komentuje též situaci v oblasti poskytování služeb péče o dítě.

Úkolem práce tedy není vyložit veškeré aspekty dávek nebo teoretická analýza jednotlivých ustanovení zákonných předpisů, ale spíše praktická analýza dopadů současné právní úpravy na život rodičů a především kritická analýza nedostačujících či nefunkčních ustanovení či celých konceptů práva sociálního zabezpečení, které brzdí naši společnost v rychlejším vývoji směrem k modernímu a flexibilnímu rodičovství.

Výsledek zkoumání budí rozporuplné pocity. Systému je věnováno ze strany státu enormní množství prostředků, jakož i pozornosti; zákonná úprava se často mění a v mnoha ohledech i tím správným směrem, na evropské poměry je systém štědrý a nadstandardní. Přesto ale nenese politika státu kýžené výsledky: rodiče stále čerpají dlouhé rodičovské dovolené a do práce se jich dříve vrací velmi malé procento, pružných či zkrácených úvazků je minimum, zapojení mužů do péče o dítě je téměř nepřítomné a matky dál trpí nerovným postavením na trhu práce. V mnoha ohledech je přitom bazální nastavení systému dobré (rodičovská dovolená pro oba rodiče, možnost otce čerpat peněžitou pomoc v mateřství ad.) a nedávné změny pozitivní (zrušení některých omezení výdělečné činnosti při pobírání rodičovského příspěvku, zavedení otcovské).

Lze tedy uzavřít, že legislativní směřování je na dobré cestě, stát se však musí nadále vyvarovat polovičatých, „opatrných“ řešení – tedy především nabídnout rodičům co největší prostor a flexibilitu, aby se během období rané péče o dítě mohli co nejlépe zabezpečovat sami skrze vlastní výdělečnou činnost a dle svých preferencí; nebát se nepopulárních řešení – zrušit plošné vyplácení rodičovského příspěvku a finančně tak posílit systém a zamířit výplatu dávek na ty skutečně potřebné. A především musí začít vnímat situaci rodičů více komplexně, nikoliv jen optikou jednotlivých dávek a jejich výše. Tedy skrze jejich reálná očekávání od státu (flexibilita při přijímání dávek, více nezávislosti na státu při slaďování životních rolí) a skrze zásadní celospolečenské dopady, které sociální politika státu na rodiče a na celou společnost má (zaměstnanost rodičů pečujících o děti, chudnutí žen, nerovné postavení na trhu práce apod.).

Klíčová slova: sociální zabezpečení, péče o děti, rodičovství